

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2703/2020
04.11.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац, Драгане Маринковић, Бранка Станића и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., коју заступа пуномоћник Мирјана Ранчић, адвокат из ..., против тужене Societe generale Bank Srbija АД Београд, коју заступа пуномоћник Немања Алексић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговорне одредбе и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиље изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 1761/19 од 28.01.2020. године, у седници одржаној 04.11.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиље, изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 1761/19 од 28.01.2020. године као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 1761/19 од 28.01.2020. године тако што се одбија као неоснована жалба тужене и потврђује пресуда Основног суда у Панчеву П 291/2018 од 25.04.2019. године у ставовима првом, другом и четвртом изреке.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиљи накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 26.038,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправка одлуке.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П 291/2018 од 25.04.2019. године, ставом првим изреке утврђено је да су ништаве одредбе члана 2 став 2.1 алинеја 6 Уговора о кредиту за измиривање раније преузетих обавеза (рефинансирање) број ... од2017. године закљученог између парничних странака, у делу који гласи: „Административни трошкови банке: 22.685,50 динара једнократно, плативо на дан пуштања кредита у течај“. Ставом другим изреке обавезана је тужена да тужиљи на име стицања без основа исплати износ од 22.685,50 динара са законском затезном каматом од 08.03.2018. године до исплате. Ставом трећим изреке одбијен је тужбени захтев тужиље у делу за исплату законске затезне камате на означени износ главног дуга од 21.06.2017. до 07.03.2018. године као неоснован. Ставом четвртим изреке обавезана је тужена да тужиљи накнади трошкове парничног поступка у износу од 68.614,00 динара са законском затезном каматом од дана наступања услова за извршење до исплате.

Пресудом Вишег суда у Панчеву Гж 1761/19 од 28.01.2020. године, ставом првим изреке преиначена је првостепена пресуда у ставу првом, другом и четвртм изреке тако што је тужбени захтев тужиле одбијен у целини, као и да јој тужена накнади трошкове парничног поступка и тужилја је обавезана да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 31.500,00 динара. Ставом другим изреке обавезана је тужилја да туженој накнади трошкове жалбеног поступка у износу од 17.614,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилја је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права са позивом на одредбу члана 404. Закона о парничном поступку.

Одлучујући о дозвољености ревизије у смислу члана 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 87/18), Врховни касациони суд је оценио да су испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији тужиле ради уједначавања судске праксе, разматрања правних питања од општег интереса и у интересу равноправности грађана као корисника финансијских услуга.

Из наведених разлога одлучено је као у ставу првом изреке.

Одлучујући о ревизији на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужиле основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању тужилја је ...2017. године, као корисник кредита са туженом банком закључила уговор о кредиту за измиривање раније преузетих обавеза (рефинансирање) у износу од 769.000,00 динара, од чега износ од 631.260,44 динара представља износ раније преузетих обавеза које тужилја има као дужник, док износ од 137.739,56 динара представља додатни износ који банка одобрава у виду ненаменског – готовинског кредита. Уговором је предвиђена висина каматне стопе и рок враћања кредита у 48 месечних ануитета који доспевају сваког 20-тог у месецу, док је ефективна каматна стопа одређена у висини од 14,72% на годишњем нивоу. Уговорне стране су сагласно констатовале да је саставни део уговора образац о обавезним елементима уговора и план отплате кредита, те да је тужилја потписивањем уговора потврдила да је примила примерак наведених прегледа. У члану 2 став 2.1 алинеја 6 уговора исказани су административни трошкови банке у износу од 22.685,50 динара плативо на дан пуштања кредита у течај, док су у алинеји 7 предвиђени други трошкови који се односе на извештај кредитног бироа од 246,00 динара, менице у износу од 50,00 динара, као и осигурање живота од 11.904,00 динара. У плану отплате кредита, поред осталог садржани су датуми доспелости и висина месечних ануитета, износ главнице и камате, те стање кредита након сваке уплате месечног ануитета, а предвиђен је и укупан износ кредита за исплату на дан2017. године умањен за трошак од 22.685,50 динара који износ је банка наплатила тужилји дана2017. године. Пре закључења уговора о кредиту тужилја је потписала понуду која је састављена ...2017. године у којој су садржани између осталог и административни

трошкови банке у износу од 22.685,50 динара који су укључени у обрачун ефективне каматне стопе. Тужилји ни усмено ни у писаној форми није предочено на шта се односе административни трошкови кредита о којој се врсти трошкова ради нити јој је предочена структура наведених трошкова нити на који начин су обрачунати, јер банка није дала на увид Одлуку о општим условима пословања банке и Тарифу за обрачун накнаде за пружене услуге.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је утврдио да је предметна уговорна одредба ништава, јер је противна начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања, а такође и одредбама о одредивости обавезе из члана 46. и 47 ЗОО, с обзиром да административни трошкови банке нису јасно и прецизно дефинисани по својој врсти и структури као и начин њиховог обрачуна, чиме је тужилји као кориснику кредита остао непознат механизам обрачуна ових трошкова и иста је доведена у неравноправан положај у односу тужену која је на основу унапред припремљеног текста уговора на чију садржину тужилја није могла да утиче одредила предметни новчани износ. Тужена банка има право да своје кредитне услуге наплаћује и кроз трошкове накнада банкарских услуга, али се наплата ових трошкова може вршити само под условом да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита тако да корисник кредита ниједног тренутка не буде доведен у заблуду о којим трошковима је реч односно из чега се исти састоје. Због тога је тужена у обавези да тужилји врати наплаћени износ у смислу чланова чланова 103, 105. став 1. у вези чланова 104. став 1, 210. и 214 наведеног закона са законском затезном каматом од подношења тужбе, док је захтев за камату у преосталом делу одбијен.

Другостепени суд је преиначио првостепену пресуду у усвајајућем делу и одбио тужбени захтев, налазећи да банка има право на наплату трошкова и накнада банкарских услуга, па како су понуда за закључење уговора, обавезни елементи и план отплате уговора о кредиту садржали јасне и недвосмислене податке о обавези и висини свих трошкова, са чим се тужилја сагласила и исте потписала, приступајући затим закључењу уговора у коме је јасно приказана њена обавеза да сноси трошак накнаде у фиксном износу, то није била у заблуди које су њене обавезе према туженој банци и не стоје разлози за ништавост предметне уговорне одредбе сходно члану 47. ЗОО, нити је поступање банке супротно начелу савесности и поштења из члана 12. наведеног закона. Осим тога, предметна уговорна одредба није противна начелу једнаке вредности узајамних давања из члана 15. ЗОО, јер је банка била овлашћена да накнаду за трошкове свог пословања пребаци на терет друге уговорне стране, при чему се стварни трошкови банке у закључењу и реализацији уговора о кредиту разликују од накнаде за пуштање кредита у течај у смислу тачке 5. Одлуке о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите НБС („Службени гласник“ број 57/06).

По оцени Врховног касационог суда другостепени суд је погрешно применио материјално право.

Према члану 103. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО), уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима

и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго и на ништавост се по члану 109. пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило које треба да одреди приступ и понашање тужене банке као даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО која обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеност промета. Уговор о кредиту по својој правној природи је посебна врста уговора по приступу, али код оваквих уговора слобода преговарања није у потпуности искључена пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средстава обезбеђења резултат преговора и уговорања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задужења. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговорних одредаба.

Трошкови кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи, јер је Законом о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“ број 36/11 и 139/14) у члану 2. тачка 21. одређено да годишња ефективна каматна стопа исказује укупне трошкове кредита и других финансијских услуга које плаћа, односно прима корисник тих услуга, при чему су ти трошкови изражени као проценат укупног износа ових услуга на годишњем нивоу. Према члану 11. став 6. и 7. тог закона, банка је дужна да ефективну каматну стопу обрачунава на јединствен, прописани начин ради поређења истоврсних понуда различитих давалаца финансијских услуга, а Народна банка Србије ближе утврђује услове и начин обрачуна ефективне каматне стопе. Одлуком Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“ број 65/11), важећој у време закључења предметног уговора, прописан је изглед и садржина образаца који се уручују кориснику, па је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу (тачка 12.) и да кориснику кредита уз закључен уговор уручи преглед обавезних елемената тог уговора и план отплате кредита сачињене на одговарајућим обрасцима (тачка 13.). Према садржини наведених образаца, у оквиру трошкова кредита морају бити приказани висина ефективне каматне стопе и укупан износ који ће корисник платити током отплате, као и врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника.

Обавештавање корисника у предуговорној фази, прописано у члану 17. став 4. тачка 8. Закона о заштити корисника финансијских услуга обухвата обавезу банке да у понуди на прописаном обрасцу прикаже ефективну каматну стопу и укупан износ који корисник треба да плати, односно који треба да му се исплати а приказан је на репрезентативном примеру у коме су назначени сви елементи на основу којих је тај износ обрачунат. Осим тога, врста и висина свих накнада које падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксне или променљиве, као и врста и висина других трошкова (порези, накнаде надлежним органима и др.) представљају поред

осталог, обавезне елементе уговора о кредиту прописане у члану 19. став 1. тачка 12. наведеног закона.

Сходно томе, банка има право на наплату трошкова и банкарских услуга у вези са реализацијом кредита (трошкови обраде, праћења и администрирања кредита), али одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да плати банци административне трошкове на дан пуштања кредита у течај, може бити правно ваљана само под условом да су исти јасно предочени кориснику у предуговорној фази, а њихова наплата приказана кроз обрачун ефективне камате стопе, тако да корисник ниједног тренутка не буде у заблуди о којим трошковима је реч. У конкретном случају понуда банке није садржала јасне и недвосмислене податке о административним трошковима који су укључени у обрачун ефективне каматне стопе и чија висина је тужили предочена, јер је изостао приказ (на репрезентативном примеру) свих елемената на основу којих је тај износ обрачунат у смислу наведене законске одредбе.

Имајући у виду наведено основани су ревизијски наводи тужиле да је такво поступање тужене банке противно начелу савесности и поштења и одређености уговорне обавезе, као и основним начелима заштите корисника из члана 5. Закона о заштити корисника финансијских услуга о праву на равноправан однос са даваоцем финансијске услуге, праву на информисање и праву на одређеност или одређивост уговорне обавезе, па је предметна уговорна одредба изложена последицама ништавости насупрот погрешном закључку другостепеног суда и према члану 104. ЗОО тужена је у обавези да врати тужили оно што је примила по ништавој одредби уговора. Због тога тужила основано потражује износ од 22.685,50 динара као средства која је тужена наплатила једнократно као административне трошкове са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. ЗОО.

Тужила је успела у поступку по ревизији, па јој на основу члана 165. став 2. у вези чланова 153. став 1. и 154. став 2. ЗПП припадају тражени трошкови за састав ревизије у износу од 12.000,00 динара према важећој АТ и на име судске таксе за ревизију 5.615,00 динара и ревизијску одлуку у износу од 8.423,00 динара све према важећој таксној тарифи. Преиначењем одлуке другостепеног суда и одбијањем жалбе тужене потврђена је првостепена пресуда која у себи садржи и решење о трошковима првостепеног поступка који су тужили досуђени.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић